

Stručný přehled judikatury k ZOK

Nezaručuji úplnost přehledu, ani komplexnost zde uvedených výňatků z rozhodnutí – pro podrobnější studium použijte plný text rozhodnutí

Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu Cpjn 204/2015

I. Společenská smlouva společnosti s ručením omezeným vzniklé před 1. lednem 2014, která se postupem podle § 777 odst. 5 ZOK nepodřídila zákonu o obchodních korporacích jako celku, může v souladu s § 135 odst. 1 ZOK připustit vznik různých druhů podílů.

II. Nepřipouští-li společenská smlouva společnosti s ručením omezeným vznik různých druhů podílů (§ 135 odst. 1, § 136 ZOK), údaj o druhu podílu se do obchodního rejstříku nezapisuje podle § 48 odst. 1 písm. j) ZVR. Nevydala-li společnost s ručením omezeným kmenové listy, údaj o tom, že nebyl vydán kmenový list, se do obchodního rejstříku nezapisuje podle § 48 odst. 1 písm. j) ZVR.

III. Usnesení valné hromady společnosti s ručením omezeným o souhlasu s převodem podílu na osobu, která není společníkem (§ 208 odst. 1 ZOK), není usnesením, v jehož důsledku se mění společenská smlouva ve smyslu § 171 odst. 1 písm. b) ZOK; nejde tudíž ani o rozhodnutí, které se obligatorně osvědčuje veřejnou listinou podle § 172 odst. 2 ZOK.

IV. Je-li zřizováno zástavní právo k podílu ve společnosti s ručením omezeným, který není představován kmenovým listem, musí být podpisy smluvních stran na zástavní smlouvě úředně ověřeny.

V. Statutárním ředitelem akciové společnosti s monistickým systémem vnitřní struktury může být i předseda její jednočlenné správní rady, jakož i člen kolektivní správní rady.

NS 29 Cdo 880/2015 – zastupování právnických osob statutárním orgánem

Právní úprava užívá v souvislosti se způsobem, jak členové statutárního orgánu právnickou osobu zastupují, promiskue výrazy „zastupovat“ (§ 164 odst. 2 o. z.) a „jednat“ [§ 25 odst. 1 písm. g) ZVR, § 21 odst. 1 písm. a) o. s. ř. či § 164 odst. 3 o. z.]. Tím však není nikterak dotčena skutečnost, že s účinností od 1. ledna 2014 soukromé právo nerozlišuje přímé jednání právnické osoby a jednání jejího zástupce; členové statutárního orgánu právnické osoby jsou jejími zástupci.

NS 29 Cdo 3919/2014 – forma plné moci

Ustanovení § 441 odst. 2 věta druhá a třetí OZ upravuje formu plné moci obecně, bez ohledu na to, pro jaká právní jednání je udělena. Současně platí, že plná moc k založení obchodní korporace je právním jednáním týkajícím se založení obchodní korporace. Pro tato právní jednání je přitom upravena forma v § 6 odst. 1 ZOK, a to včetně sankce stíhající její nedodržení (neplatnost, k níž soud přihlídně i bez návrhu). Ustanovení § 6 odst. 1 ZOK je tedy – jde-li o požadavek formy plné moci k založení společnosti s ručením omezeným – ustanovením zvláštním, které se uplatní přednostně před § 441 odst. 2 in fine OZ.

Postačí tudíž, aby plná moc k přijetí zakladatelské listiny o založení společnosti s ručením omezeným byla udělena v písemné formě s úředně ověřeným podpisem zmocnitele (zakladatele), a to bez ohledu na to, že zakladatelská listina musí být sepsána ve formě notářského zápisu o právním jednání. To samozřejmě zmocniteli nebrání, aby plnou moc udělil ve formě notářského zápisu o

právním jednání [jež zachová požadavek jak na písemnou formu, tak i na úřední ověření podpisu – srov. § 63 odst. 1 písm. e) a h) notářského řádu].

Z výše uvedeného současně plyne, že není-li plná moc k založení společnosti s ručením omezeným udělena v písemné formě nebo není-li podpis zmocnitele úředně ověřen, je neplatným právním jednáním; soud k této neplatnosti přihlédne i bez návrhu (§ 6 odst. 1 část věty za středníkem ZOK).

NS 29 Cdo 880/2015 – pověření jednáním vůči zaměstnancům

Jelikož § 164 odst. 3 o. z. upravuje způsob zastupování právnické osoby s kolektivním statutárním orgánem členem statutárního orgánu při určitém okruhu právních jednání, musí být pověření podle označeného ustanovení zapsáno do veřejného rejstříku podle § 25 odst. 1 písm. g) ZVR.

O pověření určitého člena kolektivního statutárního orgánu podle § 164 odst. 3 o. z. zpravidla rozhoduje kolektivní statutární orgán postupem podle § 156 o. z. Listinou dokládající pověření bude obvykle zápis ze zasedání statutárního orgánu, na němž byl člen pověřen. Pověření je však možné doložit i jinak, např. listinou obsahující pověření, podepsanou všemi členy statutárního orgánu. Nelze vyloučit ani to, že pověření podle § 164 odst. 3 o. z. bude obsahovat již zakladatelské právní jednání (tak, že pověření bude uděleno členu statutárního orgánu zastávajícímu ve statutárním orgánu určitou funkci, např. funkci předsedy, místopředsedy či personálního ředitele).

Zbývá dodat, že oproti § 164 odst. 2 o. z. ustanovení § 164 odst. 3 o. z. (jak plyne z jeho výslovného znění) nedopadá na právnické osoby, které mají více individuálních statutárních orgánů (např. společnost s ručením omezeným s více jednateli, kteří netvoří kolektivní orgán); ostatně v těchto případech zde není předsedy kolektivního statutárního orgánu, jemuž by svědčilo zástupčí oprávnění při absenci pověření jiného člena statutárního orgánu.

NS 29 cdo 5347/2014 – uvedení počtu jednatelů ve společenské smlouvě

Promítnuto do poměrů projednávané věci to znamená, že odvolací soud, který (nesprávně) považoval určení počtu jednatelů za novou obligatorní náležitost společenské smlouvy, pochybil, přehlédl-li, že počet jednatelů plyne ze společenské smlouvy dovolatelky v původním znění. Údaj o počtu jednatelů tudíž bylo možné do obchodního rejstříku zapsat na základě úplného znění společenské smlouvy předložené dovolatelkou bez ohledu na to, zda je (jinak) k doplnění výslovného údaje do společenské smlouvy podle § 146 odst. 1 písm. g) ZOK nutná dohoda všech společníků či usnesení valné hromady osvědčené notářským zápisem (jak dovodil odvolací soud), anebo zda bylo možné uvedený údaj do společenské smlouvy doplnit pouze postupem podle § 197 ZOK (jak dovozuje dovolatelka).

Nejvyšší soud dodává, že nesdílí názor odvolacího soudu, podle kterého je k doplnění určité základní číslovky vyjadřující počet jednatelů do společenské smlouvy nutná dohoda všech společníků ve formě notářského zápisu podle § 147 odst. 1 věty první ZOK či usnesení valné hromady o změně společenské smlouvy osvědčené notářským zápisem podle § 147 odst. 1 věty druhé, § 171 odst. 1 písm. a) a § 172 ZOK. Nelze totiž přehlížet, že údaj o počtu jednatelů byl ve společenské smlouvě povinně obsažen, byť nikoliv nutně výslovně, i v režimu obchodního zákoníku. Požaduje-li nově zákon, aby počet jednatelů byl ve společenské smlouvě uveden výslovně (uvedením určité základní číslovky) v rámci náležitostí podle § 146 odst. 1 ZOK, činí tak proto, že náležitosti uvedené v § 146 odst. 2 ZOK (mezi něž patří i údaj o tom, koho zakladatelé určují jednatelem nebo jednatelem) lze po vzniku společnosti a po splnění vkladové povinnosti ze společenské smlouvy vypustit (§ 146 odst. 3 ZOK).

Lze mít proto za to, že - ve vztahu ke společnostem založeným před účinností zákona o obchodních korporacích - došlo zavedením požadavku na vyjádření počtu jednatelů určitou základní číslovkou ke změně společenské smlouvy ex lege, účinností zákona o obchodních korporacích, a jednatelem přísluší tuto změnu do textu společenské smlouvy promítnout v souladu s § 197 ZOK. Opačný názor odvolacího soudu přehlíží, že pouhým doplněním údaje o určitém počtu jednatelů, jenž již z obsahu společenské smlouvy plyne, nedochází k reálné (obsahové) změně společenské smlouvy. Proto není na místě vyžadovat postup podle § 147 odst. 1 ZOK.

NS 29 cdo 5455/2014 – obnovení účasti společníka po skončení exekuce na podíl

Aby se účast společníka ve společnosti s ručením omezeným, zaniklá v důsledku exekuce postihující jeho podíl, obnovila, musí proto k zániku účinků exekučního příkazu, jímž byl podíl postižen, dojít před tím, než společnost naloží s uvolněným podílem postupem podle § 212 a násl. ZOK (tak, jak to s účinností do 31. prosince 2013 výslovně stanovil § 148 odst. 4, resp. 5 obč. zák.). Právě z tohoto důvodu musí být návrh na zápis obnovené účasti společníka doložen jak listinami dokládajícími zánik účinků exekučního příkazu, tak listinami prokazujícími, že k zániku účinků došlo před tím, než společnost naložila s uvolněným podílem postupem podle § 212 a násl. ZOK (§ 19 ZVR).

NS 29 cdo 649/2015 – sistace hlasovacího práva společníka

I za účinnosti Zákona o obchodních korporacích, se při posuzování způsobilosti valné hromady činit rozhodnutí nepřihlíží k hlasům společníků, kteří nemohou vykonávat hlasovací právo, a to tak, že od celkového počtu hlasů, kterými společníci na valné hromadě disponují, se odečtou hlasy, s nimiž nemůže být vykonáváno hlasovací právo. Jen ve vztahu ke „zbývajícím“ hlasům je pak posuzováno dosažení kvora pro usnášení schopnost valné hromady. Nadále se uplatní rovněž závěry formulované a odůvodněné Nejvyšším soudem v usnesení ze dne 27. listopadu 2014, sp. zn. 29 Cdo 3387/2013, dle nichž zákaz výkonu hlasovacího práva nyní podle § 173 odst. 1 písm. c) ZOK nedopadá na společníka, jednajícího ve shodě se společníkem, o jehož odvolání z funkce jednatele pro porušení povinností při výkonu funkce valná hromada rozhoduje. K sistaci hlasovacího práva společníka podle § 173 odst. 1 písm. c) ZOK tak dochází výhradně tehdy, je-li tento společník zároveň odvolávaným jednatelem společnosti.

Z pracovněprávního pohledu tedy není důvod, pro který by nemohl člen statutárního orgánu vykonávat svou činnost nebo její část na základě smlouvy, v níž bude ujednáno režim zákoníku práce. Zda je ujednáno režim zákoníku práce je třeba posuzovat především podle úmyslu stran (srov. body 29-30 tohoto nálezu). Takový úmysl stran nemusí být vždy ve smlouvě výslovně vyjádřen, přesto však z jednotlivých ustanovení, jejich celku nebo z okolností případu může vyplývat. Zejména v případech, kdy se strany domnívaly, že zákoník práce se na právní vztah vztahuje povinně, a smlouva vykazuje náležitosti smluvního typu podle zákoníku práce, je zřejmé, že strany takový úmysl měly. Nadto byl zaměstnanec zpravidla v dobré víře v to, že zaměstnavatel vůči němu má i povinnosti v rámci veřejného práva (spočívající zejména v platbách nemocenského pojištění a sociálního zabezpečení) a zneplatnění pracovněprávní smlouvy může pro něj mít výrazné negativní důsledky i v této oblasti.

Při absenci výslovného zákazu člena statutárního orgánu obchodní korporace vykonávat činnost, která přísluší statutárnímu orgánu, v pracovněprávním vztahu, v zákoníku práce je tak ústavně konformním výkladem pouze výklad, který respektuje zásadu pacta sunt servanda.

Nález I.ÚS 190/15 – k souběhům funkcí

Pokud chtějí obecné soudy dovozovat zákaz soukromého jednání, který není výslovně stanoven zákonem, musí pro takový závěr předložit velmi přesvědčivé argumenty, protože jde o

soudcovské dotváření práva proti zájmům soukromých osob. Takové soudcovské dotváření práva je nutné podrobit obzvláště přísnému ústavnímu přezkumu, neboť tímto postupem obecných soudů mohou být porušena nejen základní práva stěžovatele (a to zejména subjektivní právo stěžovatele na svobodné jednání v zákonných mezích ve smyslu čl. 2 odst. 3 Listiny a zásada pacta sunt servanda plynoucí z čl. 1 odst. 1 Ústavy), ale i princip dělby moci, který je nedílnou součástí principu právního státu ve smyslu čl. 1 odst. 1 Ústavy.

VS Praha 14 Cmo 354/2014 – zápis zástavního práva k družstevnímu podílu

S ohledem na shora citovaná zákonná ustanovení a podaný výklad dospěl odvolací soud k závěru, že soud prvního stupně pochybil, když bez dalšího uzavřel, že zápis zástavního práva k družstevnímu podílu není možný.

Zástavní právo k podílu v korporaci, včetně družstevního podílu, vzniká zápisem do veřejného rejstříku, ve kterém je korporace zapsaná, což je v daném případě obchodní rejstřík.

Soud prvního stupně se vzhledem k závěru o principiálním vyloučení zápisu zástavního práva k družstevnímu podílu do obchodního rejstříku nezabýval tím, zda stanovy družstva zastavení členského podílu připouští, ani konkrétním rozsahem údajů, jež musí být v této souvislosti do obchodního rejstříku zapsány (a vzhledem ke konstitutivní povaze zápisu i bezvýjimečně obsaženy v návrhu), ani tím, zda navrhovatel všechny tyto skutečnosti doložil příslušnými listinami.

VS Praha 14 Cmo 184/2014 – společné jednání statutárního orgánu a prokuristy

Odvolací soud je toho názoru, že vázanost jednání člena statutárního orgánu na jednání prokuristy může být realizována toliko jako vnitřní omezení jednatelského oprávnění statutárního orgánu či prokury v rámci úpravy obsažené v § 47 ZOK a § 453 o. z. To je však jiný případ, než do obchodního rejstříku zapisovaný způsob jednání statutárního orgánu za danou právnickou osobu.

Opačný přístup, vycházející - bez zřetele na shora uvedené souvislosti - z § 1 odst. 2 o. z., by vedl k absurdnímu závěru, že lze zrovna tak přiznat oprávnění jednat společně se členem statutárního orgánu i dalším osobám, jež jsou ve vztahu smluvního či zákonného zastoupení k dané právnické osobě. To by ve svém důsledku vedlo k úplnému popření významu existence statutárního orgánu u právnických osob.

Odvolací soud uzavírá, že výše uvedená úprava k zápisu navrženého způsobu jednání prokuristy, jak vyplývá z rozhodnutí valné hromady společnosti ze dne 13. 2. 2014, odporuje shora uvedené zákonné právní úpravě a společenská smlouva společnosti je v odpovídající části bez dalšího neplatná dle § 588 věty první o. z.; proto nelze návrhu v této části vyhovět, jak již správně dovodil soud prvního stupně.

NS 29 Cdo3899/2015 – opatrovník obchodní korporace

Z řečeného se podává, že soud může společnosti s ručením omezeným jmenovat opatrovníka podle § 165 odst. 1 o. z., nemá-li společnost žádného jednatele či zanikla-li funkce některému z více jednatelů a zbývající jednatelé nejsou z důvodu zániku funkce některého z nich schopni plnit své funkce, valná hromada ne zvolila ve lhůtě podle § 198 odst. 1 z. o. k. nového jednatele a současně nebyl podán návrh na jmenování chybějícího jednatele soudem, popř. takovému návrhu nebylo vyhověno.

Přitom platí, že jmenování opatrovníka je z povahy věci opatřením toliko dočasné povahy, které trvá po dobu, než budou valnou hromadou zvoleni noví jednatelé (§ 487 odst. 2 o. z.). Ke svolání valné hromady za účelem volby jednatelů musí společnost přistoupit bez zbytečného odkladu za využití postupu podle § 183 z. o. k.; případně může valnou hromadu svolat i samotný opatrovník (§ 487 odst. 1 o. z.). Jakmile jsou zvoleni noví jednatelé, funkce opatrovníka bez dalšího (aniž by o tom soud musel rozhodovat) zaniká.

Na tomto místě má Nejvyšší soud dále za potřebné zdůraznit, že institut opatrovníka (stejně jako jmenování chybějících členů statutárního orgánu soudem – srov. důvody usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 4235/2013) neslouží k řešení sporů mezi společníky, nýbrž je nástrojem ochrany zájmů dotčené obchodní společnosti, resp. veřejného zájmu (k tomu srovnej důvodovou zprávu k návrhu občanského zákoníku).

NS 29 cdo 4384/2015 – opatrovník obchodní korporace jmenovaný v trestním řízení, střet zájmů

Je-li zde jiný člen orgánu, který je oprávněn za právnickou osobu jednat (ať již jde o člena statutárního orgánu či o likvidátora viz § 193 věta první o. z.), nelze opatrovníka podle § 165 odst. 2 o. z. jmenovat. Obdobně, má-li již právnická osoba jmenovaného opatrovníka, který je oprávněn za ni jednat, z jiného důvodu (srov. např. § 165 odst. 1 o. z.), není na místě postupovat podle § 165 odst. 2 o. z., i kdyby byly zájmy člena statutárního orgánu v rozporu se zájmy právnické osoby a nebyl zde (stricto sensu) jiný člen orgánu, oprávněný za právnickou osobu jednat. Jakkoliv totiž opatrovník není orgánem společnosti, je oprávněn za právnickou osobu právně jednat (§ 487 odst. 1 věta druhá o. z.) a není důvodu jmenovat (dalšího) opatrovníka podle § 165 odst. 2 o. z.

V poměrech obchodních korporací nelze přehlížet ani to, že konflikt zájmů členů (statutárních) orgánů a obchodních korporací řeší § 54 z. o. k. Splní-li člen (statutárního) orgánu svoji informační povinnost podle § 54 odst. 1 a 2 z. o. k. a nepozastaví-li mu kontrolní či nejvyšší orgán obchodní korporace výkon jeho funkce (§ 54 odst. 4 z. o. k.), může obchodní korporaci zastupovat bez ohledu na střet zájmů; ustanovení § 437 o. z. se v takovém případě neuplatní. Pak ani nelze obchodní korporaci jmenovat opatrovníka podle § 165 odst. 2 o. z. (pro takový postup není důvod, neboť obchodní korporace má člena statutárního orgánu oprávněného za ni jednat). Avšak poruší-li člen statutárního orgánu povinnost informovat o (možném) střetu zájmů podle § 54 odst. 1 a 2 z. o. k., brání existující rozpor zájmů tohoto člena statutárního orgánu se zájmy obchodní korporace tomu, aby za obchodní korporaci právně jednal (na jednání takového člena statutárního orgánu dopadá § 437 o. z. se všemi důsledky z toho plynoucími). Jsou-li splněny ostatní podmínky § 165 odst. 2 o. z., lze takové obchodní korporaci i jmenovat opatrovníka podle posledně označeného ustanovení.

V projednávané věci spatřuje dovolatelka konflikt mezi jejími zájmy a zájmy členů statutárních orgánů v tom, že jeden z jejích jednatelů a otec zbývajících dvou jednatelů jsou trestně stíháni pro trestný čin zpronevěry, jímž měli způsobit dovolatelce škodu, přičemž dovolatelka vystupuje v trestním řízení jako poškozená. Jakkoliv uvedená skutečnost bez pochyby zakládá konflikt mezi zájmy jednatelů a zájmy dovolatelky při zastupování dovolatelky jako poškozené v trestním řízení, jsou oprávněné zájmy dovolatelky dostatečně chráněny tím, že jí pro potřeby trestního řízení ustanovila opatrovníka státní zástupkyně. Otázku, zda tak byla oprávněna učinit, přitom soudu v občanském soudním řízení nepřísluší přezkoumávat (srov. obdobně důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 21. prosince 2004, sp. zn. 30 Cdo 1526/2004, či rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. října 2005, sp. zn. 30 Cdo 57/2005).

Důvod pro jmenování opatrovníka dovolatelce podle § 165 odst. 2 o. z. tudíž není dán.

NS 29 Cdo 396/2016 – opatrovník akciové společnosti a kooptace členů představenstva

Při volbě nástroje, který by vhodně řešil situaci, kdy představenstvo z důvodu zániku funkce svého člena (resp. z toho důvodu, že příslušný orgán v zákonem stanovené lhůtě ne zvolil nové členy) není schopno plnit své funkce, musí soud vždy vycházet z konkrétních okolností jednotlivého případu. Ze systematiky právní úpravy (§ 443 z. o. k., resp. § 165 odst. 1 o. z.) plyne a potud lze závěrům odvolacího soudu přitakat že není-li z důvodů uvedených v § 443 větě první z. o. k. představenstvo schopno plnit své funkce, jmenuje soud k návrhu osoby, která prokáže právní zájem, jeho chybějící členy. Stejně soud postupuje podle § 165 odst. 1 věty před středníkem o. z., nemá-li statutární orgán právnické osoby dostatečný počet členů potřebný k rozhodování.

Teprve v případech, kdy takový návrh není podán nebo není-li podanému návrhu vyhověno, může soud společnost zrušit a nařídit její likvidaci nebo jí jmenovat opatrovníka. Je-li souběžně s řízením o jmenování opatrovníka podle § 165 odst. 1 o. z. vedeno řízení o jmenování chybějícího člena představenstva, je zásadně vyloučeno, aby soud společnosti jmenoval opatrovníka podle § 165 odst. 1 o. z. předtím, než bude o jmenování člena představenstva rozhodnuto.